

Ukrajnai munkavállalók munkaerőpiaci jellemzői Magyarországon különös tekintettel az Észak-Alföld Régióra

Oláh Judit- Pakurár Miklós
Debreceni Egyetem Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma
Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar
Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet
Szervezés-Logisztikai Tanszék, Debrecen
olahjudit@agr.unideb.hu

Kulcsszavak: ukrajnai munkavállalók, munkaerőpiac, mobilitás
Keywords: Ukrainian employees, work market, mobility

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Országos Foglalkoztatási Közalapítványtól elnyert kutatási pályázat keretében vizsgáltuk 2008-ban az ukrajnai állampolgárok magyarországi munkavállalási jellemzőit és munkaerőpiaci jelentőségét. A vizsgálat a meglévő adatok statisztikai elemzésével, illetve kérdőíves megkérdezéssel történt, a célcsoport esetében próbáltuk a reprezentativitás elvét szem előtt tartani. A munkavállalói kérdőíveken belül a jelenleg érvényes munkavállalási engedéllyel rendelkező, Magyarországon dolgozó ukrajnai állampolgárokat kérdeztünk meg. A mintában összesen 225 fő szerepelt.

A hazánkban hivatalosan munkát vállaló ukrajnai munkavállalók nem befolyásolják érdemben a munkaerőpiaci folyamatokat, mert számuk mind a regisztrált munkanélküliek, mind pedig a betölthető üres álláshelyek számát figyelembe véve elfogadható szinten van. Megállapítható, hogy döntően nem a magas szaktudást igénylő munkákat végzik az ukrajnai munkavállalók Magyarországon.

SUMMARY

National Employment Public Foundation founded our research to examine the employment characteristics and job market importance of Ukrainian citizens in Hungary in 2008. As the means of our investigation we analysed available statistical data and conducted a survey. Ukrainian citizens working in Hungary with valid work permit were questioned. 226 people were in the sample.

Hungarian job market processes were not significantly affected by the officially employed Ukrainian citizens because their number was rather small in relation to the number of registered unemployed people and in relation to the available job positions. It can be stated that Ukrainian citizens mainly work in positions where high specialised knowledge is not a requirement.

BEVEZETÉS

Magyarországra az 1990-es évek második felétől kezdve egyre növekvő létszámban érkeznek munkavállalók, a világ több mint 110 országából. Hazánkban a külföldi állampolgárok munkavállalásának többféle módja is lehetséges. Egyrészt akik az érvényes rendelkezések szerint munkavállalási engedélyt kötelesek kiváltani, vagy – 2004. május 1-jét követően – regisztrálási eljárás vagy zöldkártya igazolás kérelme miatt kapcsolatba kerülnek a munkaügyi központokkal. A külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezéséről szóló 8/1999. (XI. 10.) SzCsM rendelet bizonyos feltételek fennállása esetén, a munkavállalási engedély kiváltása nélkül is lehetővé teszi a munkavállalást.

Hazánk – földrajzi elhelyezkedése révén – az Európai Unió egyik határa, és ilyen minőségében kiemeltebb jelentőségű ország lehet az ukrán munkavállalók számára. Magyarországon belül a legnépszerűbb területek az ország északkeleti része, valamint a főváros és annak vonzáskörzete.

Az ukrajnai állampolgárok létszáma alapvetően két régióra koncentrálódik, az Észak-Alföld és a Közép-Magyarországi régiókra. A Közép-Magyarországi régióban véleményünk szerint a kedvezőbb munkavállalási lehetőségekkel magyarázható jelenlétük, míg a határ menti régióban a határ közelsége az oka a nagyobb jelenlétnek.

IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Mint azt jól tudjuk, a munka mobilitása jóval alacsonyabb, mint a tőkéné. A legnyitottabb gazdaságban is ez a legkevésbé nyitott terület. A globalizációs folyamatok egyik jellemző megnyilvánulása a munkaerőpiaci folyamatok szempontjából a világgazdaság szerkezetének, súlypontjainak átrendeződési folyamata, mely egyrészt tetten érhető a munkaerővel szemben támasztott feltételek módosulásában (Vántus, 2010), valamint a tőkeáramlások földrajzi szerkezetének megváltozásában (Mártha, 2008). Kevés ismertetünk, van az országokon

átnyúló munkaerő áramlás alapvető motivációinak működéséről, az ezzel együtt járó kockázatvállalásról, és biztonság tudatosságáról. Ezzel kapcsolatban tudjuk, hogy a magyar fiatal korosztály kockázatvállaláshoz kötődő attitűdje inkább annak kerülésére irányul és magas szintű biztonság tudatosságot mutat. Ugyanakkor az elvárásoknak kevésbé tudnak ellenállni, valamint az anyagi előrejutás nagymértékben motiválja őket a kockázatvállalásra (Terjék, 2010). Noha 2011 az önkéntesség éve volt, jellemzően még magasabb képzettségre törekvő fiatalok sem motiváltak önkéntes tevékenységre, mely tovább mélyíti a szakadékokat a friss munkavállalók és a potenciális munkahelyek között (Szabados-Pierog, 2011).

Nem bővelkedünk ismeretekben az országban élő és dolgozó külföldiek gazdaságban, foglalkoztatásban betöltött szerepéről sem. Azokról van statisztika, akik munkavállalási engedéllyel rendelkeznek, ami nem fed le az országban élő és dolgozó külföldieket. Egyrészt azért, mert aki munkavállalási engedéllyel rendelkezik, nem biztos, hogy már az országban van, másrészt amiatt, mert az engedély nélküli foglalkoztatás a külföldiek körében jelentős. Nem tökéletes megoldás a külföldiek beáramlását a munkavállalási engedélyeken keresztül mérni (Viszt, 2005).

Több ok miatt is indokolt lenne, hogy nagyobb figyelem forduljon Magyarországon a bevándorlás gazdasági, versenyképességi hatásainak elemzése, a lehetőségek tudatosabb kihasználása felé, mert ugyan tény, hogy nemzetközi összehasonlításban viszonylag kevés Magyarországon a legális külföldi munkavállalók aránya, de ez fokozatosan emelkedik, egyes régiókban (északi határmegyék) pedig ugrásszerűen nő, és a gazdasági növekedés fontos forrásává válik. Az EU további bővítése minden bizonnyal erős beáramlást vetít előre Románia és Bulgária felől, de nő Ukrajna és Szerbia felől is. Tetemes mértékű és bővül a migránsok illegális foglalkoztatása, illetve a bevándorlók képzettségi összetétele, kvalifikációja spontán módon alakul, a gazdaság szempontjai, a hiányszakmák pótlása, a munkaerő kvalifikációja csak korlátozottan érvényesül (Adler et al., 2006). Emellett mindez a munkavállalót is hátrányosan érinti, helyzetük visszásságokkal teli, különösen érvényes ez az alkalmi munkavállalásra (Szabados, 2008).

A szomszédos országok közötti munkaerő-áramlás lehetőségei egyre fontosabb kérdéssé válnak Magyarország keleti határainak mentén, mivel egyfelől ebből az irányból várják a külföldi munkavállalók zömének érkezését, másrészt a régóta rendkívül rossz foglalkoztatási helyzet, a kevés álláshely miatt az itt élők félnek leginkább a konkurenciától. A jelenlegi tendenciákat figyelembe véve ezek a félelmek csak részben tekinthetők megalapozottnak. Noha a kiadott munkavállalási engedélyek alapján a legtöbb külföldi munkavállaló valóban Romániából és Ukrajnából érkezik (a zömük magyar nemzetiségű), de a közvetlen határsávban csak alig néhányan maradnak, a fő célpont továbbra is a főváros és Nyugat-Magyarország (Komarek, 2009). Az „idegenekkel” szembeni fenntartásokat leginkább a megélhetési gondok, illetve az egyébként is bizonytalan munkahelyek elvesztésétől való félelem táplálja, mivel a külföldiek a magyarországi bérek töredékéért is hajlandóak munkát vállalni. A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy a régióban már megjelenése óta magasan az országos átlag fölött alakul a munkanélküliségi ráta, és sok településen a mai napig kritikusan minősíthető a foglalkoztatási helyzet (Balcsók-Dancs, 2004). Horváth (2008) arra hívja fel a figyelmet, hogy mivel az agrárképzés visszaesése nem követi a szektor foglalkoztató képességének csökkenését, ezért nem várható a közeljövőben a munkaerő kereslet jelentősebb növekedése, sőt a munkaerőpiacon túlkínálati pozíció kialakulásával számolhatunk.

A volt Szovjetunió utódállamai a társadalmi-politikai változásokkal egyidőben rendkívül mély gazdasági krízisen estek át. Óriási méreteket öltött a feketegazdaság, és nagy befolyásra tett szert a szervezett bűnözés (Gaál, 2005). A rendszerváltozást követő gazdasági visszaesés Magyarországon és Ukrajnában egyaránt fokozottan sújtotta a határ közeli régiókat, amelyek gazdaságát az államszocializmus évtizedei alatt is csak visszafogottan fejlesztették. A lassan formálódó és javuló magyar-ukrán kapcsolatok számára újabb kihívást jelent Magyarország 2004. május 1-jén történt csatlakozása az Európai Unióhoz. Mivel Magyarország keleti határai ettől kezdve jó ideig egyben az EU fokozottan, a teljes jogú Schengen-tagság elnyerése után – 2007. december 21-től – pedig az EU szigorúan őrzött külső határaiként is funkcionálnak, s a határátkelés megszigorodott feltételei bizonyos mértékig korlátozzák a határ menti együttműködést. Több mint nyilvánvaló tehát, hogy a határon átnyúló együttműködés erősítését szolgáló minden jobbító szándék komoly hozzájárulást jelenthet a „schengeni határvonással” együtt járó helyzet kezeléséhez is, számolva az államhatárok túloldalán, nemzetstratégiai szempontból továbbra sem elhanyagolható nagyszámú tömbmagyarság jelenlétével (Baranyi, 2008). A „gazdasági kapcsolatok” sajátos, ám igen elterjedt formáját jelenti a térségben az ún. megélhetési turizmus és a feketemunka. A magyar-ukrán határszakasz ma Magyarország illegális kereskedelemben és szürkegazdaságban talán legaktívabb határszakasza. Általánosan elterjedt a jövedéki termékek illegális becsempészése (cigaretta, szeszecskék), a feketemunka, az embercsempészség és az üzemanyag-turizmus (Balcsók-Dancs, 2001).

Az elmúlt évek elemzései nagyjából egyetértenek abban, hogy a magyar munkaerőpiacon nem szignifikáns a külföldi munkaerő jelenléte. A munkaerő- és bevándorlás statisztikai adatok hiányossága és nehéz hozzáférhetősége miatt azonban jobbra csak becsléseink és közvetett adatokból levont következtetéseink lehetnek a külföldi munkaerő tényleges nagyságáról és megoszlásáról.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A kérdőív összeállításakor figyelembe vettük Babbie (2003) és Malhotra (2005) ajánlásait a kérdőív szerkesztésére vonatkozóan. A kérdőívek típusát tekintve írásbeli kérdőívek voltak. A feltett kérdések döntően már strukturáltak voltak. Már az engedéllyel rendelkező munkavállalóknak összeállított kérdőív 37 kérdésből állt. Az első nyolc kérdés általános adatokra kérdez rá, amelyek statisztikailag csoportképző ismérvként szolgálnak.

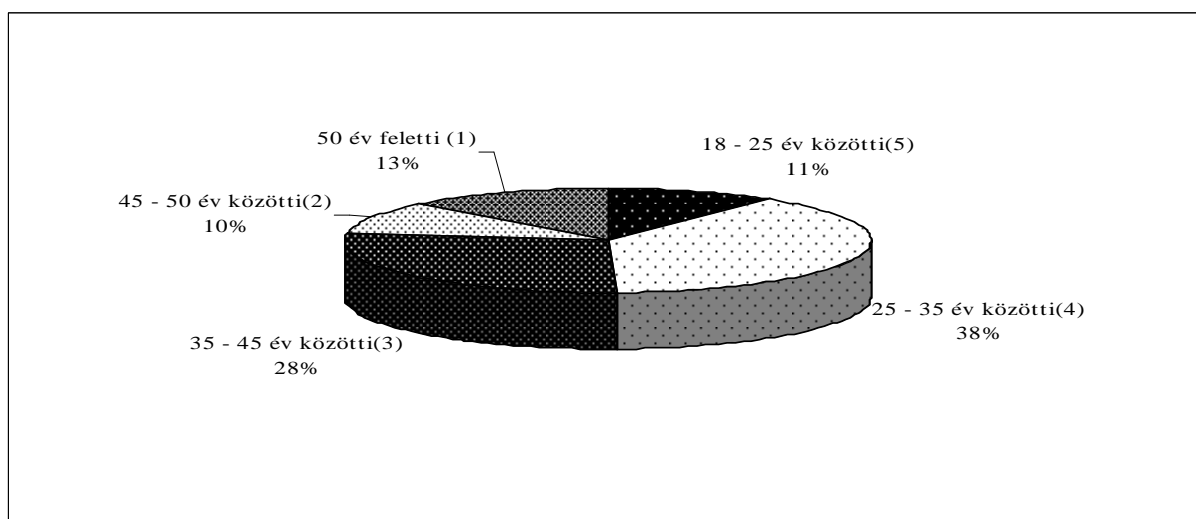
A mintavételi technikák közül a véletlen mintavételi technikát alkalmaztuk, azon belül is a rétegzett mintavételt. A minta nagyságának meghatározásakor a legfrissebb adatok 2007 évről álltak rendelkezésre. Az adatok alapján, Magyarországon összesen 17289 ukrainai állampolgár tartózkodott, amelyből 7182 fő adófizető állampolgárnak minősül, ami azt jelenti, hogy hivatalos munkahellyel rendelkezik. A főtevékenységben munkát vállaló ukrainai állampolgárokkal 225 kérdőívet töltöttünk ki, ami reprezentálja az adott sokaságot.

EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

A mintában összesen 225 fő szerepelt. A munkavállalók 90,89%-a születési hely szerinti Kárpátaljáról származnak, csak kis részük (3,11%-uk) született Ukrajna belső részein. A nemek szerinti megoszlás több szempontból is fontos, ugyanis már a nemből következtetni tudunk a munka jellegére. Például egy építőipari segédmunkás többnyire férfi, bár ez sem biztos, mert egy nő esetében előfordult az ellentéte is. Nem okozott nagy meglepetést a nemek szerinti megoszlás ugyanis, 73,33%-uk férfi és 26,67%-uk nő volt.

Az ukrainai munkavállalók életkor szerinti megoszlását az 1. ábra mutatja.

1. ábra: Az ukrainai munkavállalók életkor szerinti százalékos megoszlása

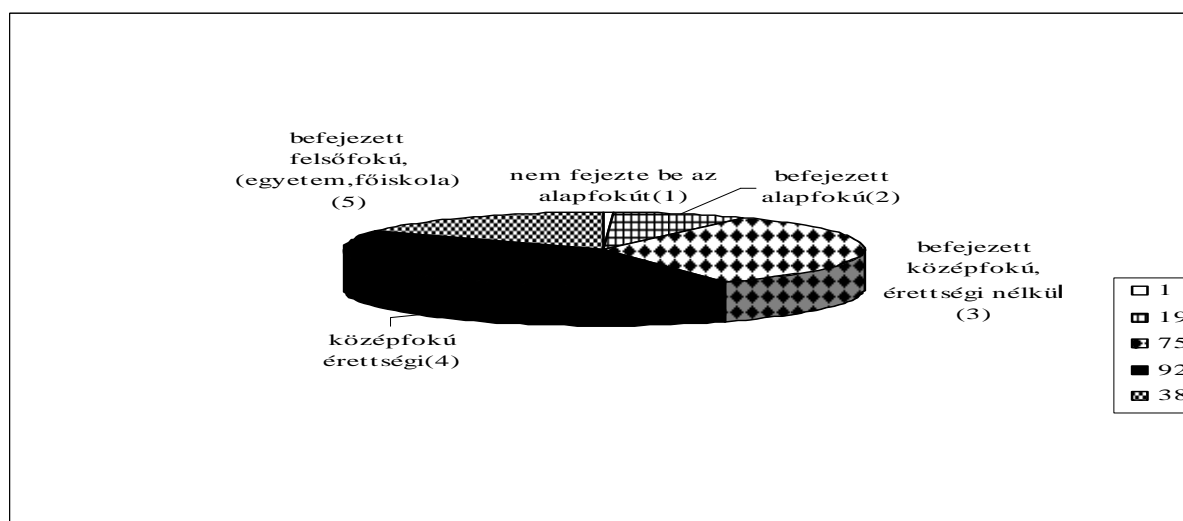
Forrás: Saját kutatás, 2008(5)

Figure 1: Distribution of Ukrainian employees by age (years)
older than 5 (1), between 45-50 (2), between 35-45(3), between 25-35 (4), between 18-25, Source: on the basis of own research 2008(5)

A kérdőív kitöltői között a legnagyobb arányban (38%-ban) a 25 - 35 év közöttiek szerepelnek, majd azt követi a 35-45 év közötti korosztály. Meglepő viszont az 50 év feletti korosztály 10 %-ot meghaladó részesedése. Megállapítható, hogy egyre több idős jelenik meg a munkaerőpiacon, ezt a munkaerő kapacitást minden feltétlen ki kell használni, míg a dolgozók felvételénél az idősödő munkavállalókkal kapcsolatos negatív attitűd az életkor előrehaladtával erősödik.

Az ukrainai munkavállalók végzettség szerinti megoszlását a 2. ábrán szemléltem.

2. ábra: Az ukrajnai munkavállalók iskolai végzettség szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás, 2008(6)

Figure 2: Distribution of Ukrainian employees by qualification unfinished primary education(1), primary education(2), secondary education without graduation(3), secondary education with graduation (4), tertiary education (university, college)(5), Source: on the basis of own research 2008(6)

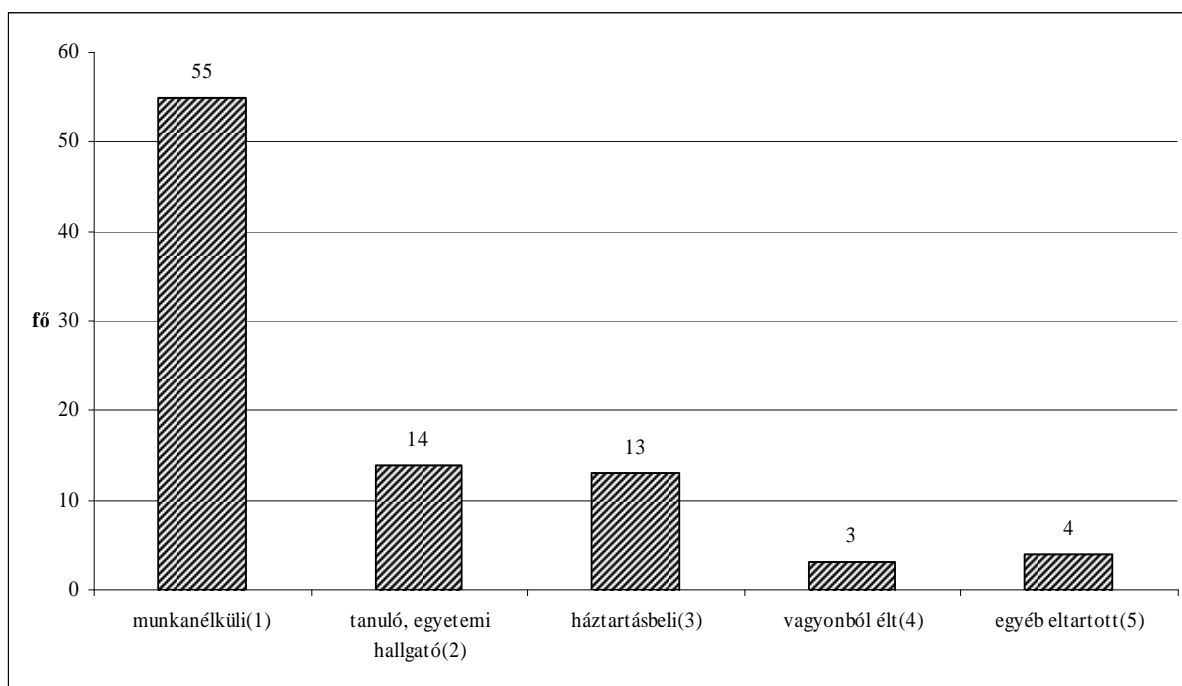
A 225 válaszadó közül csaknem 92 fő rendelkezik középfokú végzettséggel, valamint 75 fő is befejezte a középiskolát, csak nem tett érettségi vizsgát. Elfogadható a felsőfokú végzettséggel, valamint az alapfokú végzettséggel rendelkezők létszáma is. Összehasonlítva Magyarország állampolgárainak iskolai végzettségét a Magyarországon tartózkodó ukrán állampolgárok iskolai végzettségével, megállapíthatjuk, hogy szerkezetileg némileg eltér egymástól a két csoport. Míg Magyarországon a lakónépesség 31%-a rendelkezik alapfokú végzettséggel, addig az ukrán állampolgároknak csak 18%-a. Ha a középfokú végzettséget nézzük, akkor látható, hogy Magyarország lakosságának csupán 53%-a rendelkezik középfokú végzettséggel, ezzel szemben az ukrajnai állampolgárok 63%-a rendelkezik középfokú kvalifikációval. Felsőfokú végzettség tekintetében már nincsenek olyan markáns különbségek, ugyanis a magyar állampolgárok 16%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel, az ukrán állampolgároknak pedig 19%-a. A Magyarországon tartózkodó ukrán népesség iskolai végzettsége nagyobb a magyar lakosság iskolai végzettségénél, amely azt mutatja, hogy az ukrán népesség pozitívan hat a hazai iskolai végzettség szerinti összetételre (Kincses, 2008).

Rendkívül fontos kérdésnek tekinthető, hogy az ukrán állampolgárságú munkavállalók beszélik-e a magyar nyelvet, függetlenül attól, hogy merre található a születési helyük. Ebből kifolyólag megkérdeztük a munkavállalókat, hogy beszélik-e a magyar nyelvet, ha nem anyanyelvük. A megkérdezett munkavállalók 6%-a nem beszél magyarul, míg 26%-a igen.

Arra kérdésre, hogy miért jönnek Magyarországra az ukrajnai állampolgárságú munkavállalók, több kérdésen keresztül kerestük a választ. Elsőként kiindultunk abból a kérdésből, hogy dolgoztak-e Magyarországra érkezésük előtt a munkavállalók. A kérdésre adott válasz nem engedi leszűkíteni a korábban megfogalmazott kérdésre a választ, ugyanis a többségnek (136 főnek) volt munkahelye, míg 89 fő nem rendelkezett munkahellyel Magyarországra érkezése előtt. Ezen a fonalon továbbindulva megvizsgáltuk, hogy akinek nem volt munkahelye, miből élt egyáltalán, akinek pedig volt, milyen jellegű volt. Végezetül pedig megnéztük, hogy jelenleg milyen munkakörben dolgoznak, és összehasonlíthatóvá vált, hogy szakképzettségüknek megfelelő munkát végeznek-e vagy nem. A szakképzettség alapján két kategóriába soroltuk be a munkavállalókat, az egyik a fizikai munkára, a másik a szellemi munkára alkalmas végzettség.

A 3. ábrán áttekinthetjük, hogy mivel foglalkoztak azok az ukrajnai állampolgárok (89 fő), akik nem dolgoztak Magyarországra érkezésük előtt.

3. ábra: Magyarországra érkezésük előtt nem dolgozó ukrainai munkavállalók jogállása

Forrás: Saját kutatás, 2008(6)

Figure 3: Legal status of Ukrainian working citizens before arriving to Hungary unemployed (1), student (2), housewife (3), self-financed (4), dependent (5), Source: on the basis of own research 2008(6)

A munkavállalók többsége - 55 fő - munkanélküli volt, sorrendben a tanulók következtek 14 fővel, egy fővel kevesebb volt (pontosan 13 fő), aki háztartásbeli. Előfordult még olyan is, aki vagyonából élt, valamint egyéb eltartott kategóriába sorolta önmagát. Következő csoportba tartoznak azok az állampolgárok, akik dolgoztak Ukrajnában. A ukrainai munkavállalók munkakörét, valamint a végzettsége szerinti munkaköri besorolását tartalmazza az 1. táblázat.

1. táblázat

A külföldi foglalkozás jellege és a munkavállaló szakképzettségének kapcsolata

Szakképzettsége, szakmája(1)	Magyarországra érkezése előtti utolsó külföldi foglalkozása(6)		Összesen, fő(9)
	Fizikai, fő(7)	Szellemi, fő(8)	
Fizikai(2)	79	1	80
Szellemi(3)	1	34	35
Szakképzetlen(4)	21	0	21
Összesen(5)	101	35	136

Forrás: Saját kutatás, 2008(10)

Table 1: Relationship between the type of foreign employment and the qualification of the employees qualification, skill(1), manual worker(2), professional(3), unskilled(4), all(5), Last employment before arriving to Hungary (6), manual worker, person(7), professional, person(8), all, person(9), Source: on the basis of own research 2008(10)

Az 1. táblázat adatai egyértelműen bizonyítják, hogy az ukrainai munkavállalók Ukrajnában a végzettségüknek megfelelő munkakörben dolgoztak. Magyarországon is egyre inkább megállapítható az a tendencia, hogy a frissen végzett diplomások nem a végzettségüknek megfelelő munkakörben dolgoznak.

A foglalkoztathatóság egyik indikátora a felsőfokú végzettséggel rendelkezők munkanélküliségi rátájának alakulása. Ez alapján megállapítható, hogy Magyarországon 2000 óta folyamatosan emelkedik a diplomás munkanélküliek aránya - 2008-ban ez az arány 2,3% volt - az uniós átlaghoz (3,2%) képest alacsonyabb mértékben. A tömegesedés hatása a fejlett országokban is észrevehető. Franciaországban, Kanadában ez az arány 4% körüli, a visegrádi országokat tekintve Lengyelországban 3,1%, Szlovákiában 3,1% és a Cseh Köztársaságban 1,5% a diplomás munkanélküliek aránya. (Fodorné, 2011)

2011. júliusi felmérés szerint több mint kétszáz, egyetemmet vagy főiskolát végzett munkanélküli azonban alkalmi segédmunkát végez, hatvanöten pedig a takarítói munkáért „cserébe” kapják meg álláskeresési járadékukat (II). Vizsgáljuk meg, hogy Magyarországon milyen jellegű munkát vállalnak a munkavállalók.

Annyiban tér el a következő, 2. táblázat az előbbitől, hogy itt már valamennyi válaszadó válasza szerepel. Egyetlen egy fő nem töltötte ki a kérdőívben a szakmáját, valamint a magyarországi munkahelyén a munkakörét, így ő nem került bele a válaszadók körébe.

Magyarországi munkahelyének jellege és az alkalmazott szakképzettségének kapcsolata

Szakképzettsége, szakmája(1)	Magyarországi munkahelyén milyen munkakörben foglalkoztatják?(6)		Összesen,fő(9)
	Fizikai,fő(7)	Szellemi,fő(8)	
Fizikai(2)	131	3	134
Szellemi(3)	4	44	48
Szakképzetlen(4)	37	5	42
Összesen(5)	172	52	224

Forrás: Saját kutatás, 2008(10)

Table 2: Relationship between the type of Hungarian employment and the qualification of the employees

qualification, skill(1), manual worker(2), professional(3), unskilled(4), all(5), What is the type of employment in Hungary? (6), manual worker (7), professional(8), all(9) Source: on the basis of own research 2008(10)

A 2. táblázat adataiból megállapítható, hogy már nem olyan egyértelmű a végzettség szerinti munkavégzés, ugyanis itt már több olyan munkavállaló is van, aki nem a végzettsége szerinti munkát végzi. A fizikai munkások között viszont már van három szellemi munkát végző is. A szellemi munkások között van, aki fizikai munkát végez. Az ő esetük különleges, ugyanis a kérdőív feldolgozása során kiderült, hogy nem az első munkahelyükön vannak, valamint a válaszokból megállapítható, hogy erkölcsi problémák merülhettek fel, és ezek állhatnak a dolgok háttérében. Megállapítható, hogy döntően nem a magas szaktudást igénylő munkákat végzik az ukrainai munkavállalók Magyarországon. Az ukrainai munkavállalók többsége az építőiparban dolgozik, de fizikai munkának minősül még a mezőgazdasági munka, takarítás stb. mely területeken foglalkoztatják a munkavállalókat.

A 3. táblázatban összefoglaltuk, hogy a tartózkodás helye szerint milyen jogcímen tartózkodnak a munkavállalók.

3. táblázat

A magyarországi tartózkodási hely és a tartózkodási jogcím viszonya

Jelenlegi magyarországi tartózkodási hely, lakcím(fő)(1)	Milyen jogcímen lakik az adott magyarországi lakcímén?(6)							Összesen, fő (14)
	Tulajdonos/Házastársa, fő(7)	Bérlő,fő ((8)	Albérlő, fő (9)	Szívességi lakó,fő (10)	Egyéb rokon, vagy ismerősök lakása,fő(11)	Munkásszálló ,fő (12)	Egyéb, fő (13)	
Budapest és környéke(2)	2	9	17	2	10	105	2	147
Észak-Alföld Régió(3)	3	6	15	27	11	3	5	76
Egyéb(4)	3	3	0	0	2	0	0	8
Összesen(5)	8	18	32	29	23	108	7	225

Forrás: Saját kutatás, 2008(15)

Table 3: Relationship between the residence and legal status

Current residence in Hungary, address (number of people) (1), Budapest and its vicinity (2), North Great Plain Region (3), other (4), altogether (5) What is the legal status of the resident living in Hungary? (6) owner/owner's spouse (7), tenant (8), joint tenant (9), living free in relatives' or friends' home (11), living in workers' hostel (12), other (13), altogether (14) Source: on the basis of own research 2008(15)

A 3. táblázat adataiból kitűnik, hogy a budapesti munkavállalók esetében a legelterjedtebb a munkásszálló, második helyen áll az albérlés, majd pedig a rokonok. Az Észak-alföld Régióban a szívességi lakás dominált, majd az albérlés, végül pedig a rokonok. Magyarország többi területén dolgozók körében a tulajdonos, bérlő és a rokonoknál jogcím került megjelölésre.

A kereszt táblás módszerrel összehasonlítottuk a munkavállalók elégedettségét a magyarországi fizetésükkel is, az eredményt a 4. táblázat tartalmazza.

4. táblázat

A munkavállalói elégedettség és a bruttó fizetés kapcsolata

Mennyire elégedett a jelenlegi fizetésével? (fő)(1)	Magyarországi havi bruttó fizetése(8)				Összesen(9)
	0 - 50000 Ft	50001 - 100000 Ft	100001 - 150000 Ft	> 150000 Ft	
Egyáltalán nem elégedett(2)	0	1	0	0	1
Nem elégedett(3)	0	12	0	0	12
Részben elégedett(4)	0	52	20	2	74
Elégedett(5)	2	68	34	9	113
Teljesen elégedett(6)	0	5	11	9	25
Összesen(7)	2	138	65	20	225

Forrás: Saját kutatás, 2008(10)

Table 4: Relationship between the satisfaction of employees and their gross income

How satisfied you are with your current income? 1) not at all(2), not satisfied(3), partly satisfied(4), satisfied(5), completely satisfied(6), all(7), Your gross income in Hungary(8), all(9), Source: on the basis of own research 2008(10)

A 4. táblázat adataiból megállapítható, hogy a munkavállalók többsége elégedett a jelenlegi fizetésével. Ugyan a kutatócsoport számára meglepő volt, de a dolgozók többsége elégedett volt az 50000-100000 Ft munkabérével. Az 50000-100000 Ft-os munkabérrel rendelkező dolgozók csaknem 100%-a az építőiparban dolgozik. A végeredmény azért meglepő, mert KSH (2009) szerint a 2008. év havi bruttó átlagkeresete 115634 Ft volt. Mindez azt jelenti, hogy a külföldi állampolgárságú munkavállalók a magyarországi átlagbérek szintje alatt dolgoznak, vagyis a munkaadónak/munkáltatóknak olcsóbb az ukrán állampolgárságú munkavállalók alkalmazása. Az alacsonyabb bérek háttérében az állhat, hogy a munkáltatónak - külföldi foglalkoztatási szándéka esetén - az adott foglalkozás, munkakör előző évi bérátlagának legalább 80%-át ki kell ajánlani ahhoz, hogy más feltétel teljesítése esetén engedélyezhető legyen a munkavállalási engedély iránti kérelem. Vagyis a munkáltatók, főleg az építőiparban, nem is hajlandók többet fizetni az előző évi bérátlagnál, így 20%-nyi tartálékkal rendelkeznek a személyi jellegű költségek tekintetében.

Az ukrán munkavállalókat megkérdeztük a munkavállalás céljáról. A válaszokat rangsorolhatták a munkavállalók. A felmérés eredményét az 5. táblázat tartalmazza.

5. táblázat

A munkavállalás céljai és rangsorolásuk

Rangsor(1)	Kedvezőbb kereseti lehetőségek, fő(3)	Jobb munkakörülmények, fő(4)	Magyarországon tanulmányokat folytató gyermekek támogatása, fő(5)	Letelepedési szándék, fő(6)	Honosítás, fő(7)	Egyéb ok, fő(8)
1	198	2		22		2
2	1	26		40	6	2
3				6	22	
4	1				5	
Összesen(2)	200	28		68	33	4

Forrás: Saját kutatás, 2008(9)

Table 5: Aims of employment and their importance (1), all(2) better wages(3,) better working conditions(4,) Financial support of your children learning in Hungary (5), intention to settle in Hungary(6), neutralization(7,) other reasons(8), Source: on the basis of own research 2008(9)

Az 5. táblázat adataiból jól látható, hogy legtöbbször a kedvezőbb kereseti lehetőséget jelölték be első helyre, ami igen meglepő, ha az építőipari segédmunkások fizetésére gondolunk. Legtöbb szavazatot kapott a második helyen a letelepedési szándék, majd azt követte a honosítás, és csak negyedik helyen állnak a jobb munkakörülmények.

KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A hazánkban hivatalosan munkát vállaló ukrán munkavállalók nem befolyásolják érdemben a munkaerőpiaci folyamatokat, mert számuk mind a regisztrált munkanélküliek, mind pedig a betölthető üres álláshelyek számát figyelembe véve elfogadható szinten van. Sokkal nagyobb problémákat okoz az a tendencia, hogy létszámuk elsősorban az időnyomok időszakában emelkedik, ám nem azokban a térségekben, ahol ilyenkor a leginkább szükség lenne a munkaerőre.

Az ukrán munkavállalók általános problémája az alulinformáltság a magyar munkavállalással kapcsolatosan. Az információt sok esetben nehezen tudják beszerezni, gyakran a már Magyarországon dolgozó ukrán állampolgároktól szereznek ismereteket. A külföldi munkavállalást Ukrajnában feketén dolgozó közvetítők szervezik, akik garanciát nem vállalnak arra, hogy a fizetett pénz ellenértékéért tényleg megkapják-e a külföldön dolgozni kívánó ukrán munkavállalók. Meg kellene teremteni annak a lehetőségét, hogy hivatalosan elismert, szakszerű munkát végző állásközvetítők segítsék a Magyarországon munkát vállalni kívánó ukrán polgárokat.

A mobilitás elősegítése, a gátló tényezők kiiktatása a tagállamok közös feladata, de az Európai Bizottság határozata értelmében a tagországok kezében van a döntés joga abban a kérdésben, hogy a bevándorlással kapcsolatban milyen politikát folytatnak.

IRODALOM

- Adler J. - Kis G. - Lőrincz V. - Munkácsy A. - Timár S. (2006): Kutatás a munkavállalók mobilitásával kapcsolatban Magyarországon. GKInetKft, Budapest, 1-15. p.
- Babbie, E. (2003): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Ballasi Kiadó, Budapest, 273-313. p.
- Balcsók I. – Dancs L. (2001): A határon átnyúló kapcsolatok lehetőségei Magyarország egyik leendő schengeni határán. Földrajzi Konferencia, Szeged, 1-14. p.
- Balcsók I. – Dancs L. (2004): Külföldiek legális és illegális munkavállalási szokásai a magyar-ukrajnai határ mentén az ezredforduló tájékán. In: Fiatal regionalisták III. országos konferenciájának kiadványa. Győr, MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet. CD-ROM, <http://rs1.szif.hu/~pmark/publikacio/-Net/balda.doc>
- Baranyi B. (2008): Magyar ukrán határ régió együttműködés az Európai Unió határán. Kutatási összefoglaló. Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja, Debrecen. 17-18. p.

- Fodorné Zagyai O. (2011): A felsőoktatás kiterjedése és a foglalkoztathatóság néhány vonatkozása. In: Tudomány az útkeresés szolgálatában. Gazdasági és Társadalomtudományi Közlemények, III évf. 2. sz. 91-101.
- Gaál Gy. (2005): Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság Államhatárán 1991-2003 között. Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 21. p.
- Horváth J. (2008): Emberi erőforrás az állattenyésztésben – jelenlegi helyzet, megoldandó problémák. AgrárUnió, IX. évfolyam 10-11. szám, 70-72. p.
- Kincses Á. (2008): A Magyarországon élő külföldi állampolgárok gazdasági hatása az ezredforduló után. Magyar Regionális Tudományi Társaság 2008. december 11-12. Gödöllő.
- Komarek L. (2009): A Nyugat/Vest romániai régió a humán-erőforrás tükrében. Humánpolitikai Szemle. XX. évf. 3. sz. 83-96. p.
- Központi Statisztikai Hivatal (2009): A fizikai foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete a nemzetgazdaságban (2001-2008): http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl2_01_26_01i.html
- Malhotra, K. N. (2005): Marketingkutató. Akadémiai Kiadó, Budapest. 360-393. p.
- Mártha B. (2008): A foglalkoztatáspolitikai egyes főbb jellemzői és azok kapcsolódása a vidékfejlesztéssel különös tekintettel az Észak-Alföldi Régióra, Doktori (PhD) értekezés, Debrecen, 41. p.
- Szabados Gy. (2008): Idénymunka csoportosan-merre tovább? Humánpolitikai Szemle 2008/7-8. 11-17.p.
- Szabados Gy. – Pierog A. (2011): Önkéntesség és a civilek. Tehetség gondozási Workshopok a Kodolányi János Főiskolán III. Kodolányi János Főiskola TDK Kiadványa, Székesfehérvár. 65-70.p.
- Terjék L. (2010): Biztonságtudatosság a mezőgazdasági termelésben. XXXIII. Óvári Tudományos Nap október 7. Mosonmagyaróvár
- Vántus A. (2010): A foglalkoztatottság jellemzőinek változása Hajdú-Bihar megyei állattenyésztő gazdaságokban. IV. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl konferencia. Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei. II. évf. 2-3. sz. (No. 3-4.) 24-31.p. ISSN: 2062-1396
- Viszt E. (2005): A munkaerő mobilitás alakulása és várható hatásai a magyar munkaerőpiacra az EU csatlakozás után. Munkaügyi Szemle, 3. sz. 5.p.
- Internet 1: Diplomával utcaseprőként? Hol dolgoznak a "pályakezdő" közmunkások? http://eduline.hu/felsooktatás/2011/8/24/20110824_kozmunka_diplomas_munkanelkuliek, 2012. 01. 17.